

**Amnesty International Norge
Landsmøte 2021**

**Innstilling fra arbeidsgruppe III:
Menneskerettigheter**

Ordstyrere: Cecilie Sjursen og Grethe Kristine Olsen

Referent: Sindre Stranden Tollefsen

Innhold

MR 1/21 Målsetting 1	2
MR 2/21 Målsetting 2.....	3
MR 3/21 Vedtaksforslag om å inkludere urfolks rettigheter i AI Norges strategiperiode 2022-2030	4
MR 4/2021 Forslag til AI Norge om å jobbe for at FNs konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) blir inkorporert i norsk lov.....	8

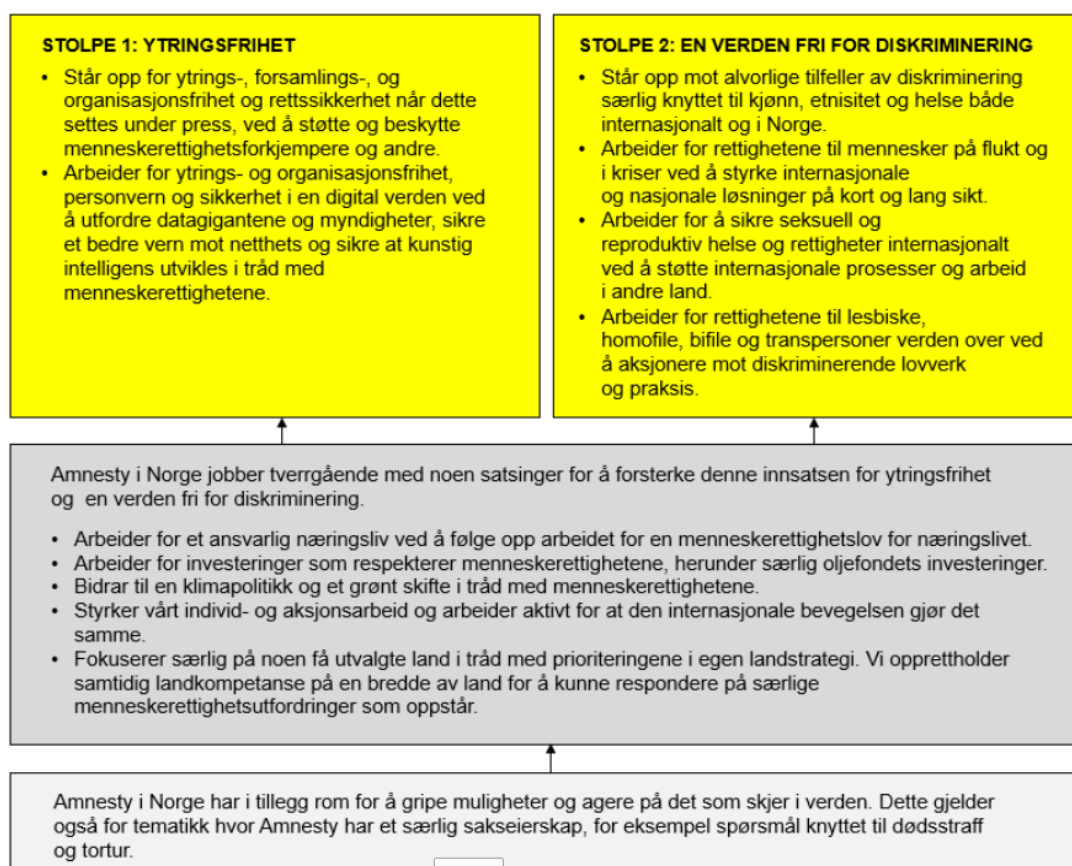
MR 1/21 Målsetting 1

Fremmet av: Styret i Amnesty International Norge

Dette punktet inngår som ett av seks målsettinger hentet fra dokumentet «**Amnesty International i Norges strategi 2022-2030**». Målsettingene 1 og 2 behandles i arbeidsgruppe menneskerettigheter, 3 og 4 i arbeidsgruppe organisasjon og 5 og 6 i arbeidsgruppe økonomi.

Forslag til vedtak

Målsetting 2: Amnesty i Norge har i 2030 bidratt til å forsvare ytrings- og organisasjonsfriheten og redusere diskriminering av utvalgte grupper i prioriterte land.

- Amnesty i Norge gjennomfører politiske analyser og påvirkningsstrategier for å sikre menneskerettslige gjennomslag.
- Amnesty i Norge jobber i økende grad mot ikke-norske beslutningstagere, og benytter bevisst vekselvirkningen med norske beslutningstakere i denne sammenheng.
- Amnesty i Norge bidrar aktivt til utviklingen og gjennomføringen av internasjonale kampanjer der Amnesty i Norge har en tydelig merverdi.
- Amnesty i Norge styrker bevegelsens etterforskningsarbeid gjennom å initiere og gjøre egen, seksjonsledet etterforskning. Vi prioriterer særskilt etterforskning som følger pengestrømmene frem til der menneskerettighetsbruddene skjer.

- Amnesty i Norge tester ut programorganisering av noen fagområder.

MR 2/21 Målsetting 2

Fremmet av: Styret i Amnesty International Norge

Dette punktet inngår som ett av seks målsettinger hentet fra dokumentet «**Amnesty International i Norges strategi 2022-2030**». Målsettingene 1 og 2 behandles i arbeidsgruppe menneskerettigheter, 3 og 4 i arbeidsgruppe organisasjon og 5 og 6 i arbeidsgruppe økonomi.

Forslag til vedtak

Målsetting 2: Fordi Amnesty har fått en styrket identitet i befolkningen, ser vi i 2030 en 20% økning i kjennskapen til Amnesty i Norge som en uavhengig organisasjon som verner om menneskerettighetene og er ledende i å forene enkeltmenneskers kraft i kampen mot urett.

- Amnesty i Norge forbindes spesielt med menneskerettighetene og kampen mot urett.
- Amnesty i Norge oppfattes som et sted å oppsøke for dem som vil gjøre noe, og vi skaper en tro hos hver enkelt på at endring kan skje når vi forener enkeltmenneskers kraft.
- Amnesty i Norge forbindes med arbeid for ytringsfrihet og en verden fri for diskriminering.
- Amnesty i Norge viser hvordan arbeidet henter tyngde fra vår uavhengighet og at vi baserer våre fakta på egen etterforskning.
- Amnesty i Norge viser hvordan vi løser saker og skaper endring.

Maria Kjeldstad: Ønsket å legge følgende formuleringen inn under første kulepunkt.

- *Amnesty i Norge forbindes spesielt med kampen for løslatelse av samvittighetsfanger og mot dødsstraff, tortur og manglende rettssikkerhet.*
- *For: 5*
- *Mot: 36*
- *Forslaget faller*

Helhet i målsetting 2 blir stående etter stille akklamasjon.

Målsetting 3:

MR 3/21 Vedtaksforslag om å inkludere urfolks rettigheter i AI Norges strategiperiode 2022-2030

Fremmet av: aktivistene Jenina Rantala Eriksen og Lise Sundelin

Forslag om å inkludere urfolksrettigheter i strategiperiode 2022-2030.

Tilleggsforslag til strategi 2022-2030:

Arbeide for urfolksrettigheter i Norge, Sverige, Finland og Russland ved å aksjonere mot diskriminering og arealinngrep som bryter med menneskerettighetene.

Hvor passer forslaget inn i strategi utkastet 2022-2030:

Amnesty International Norges målsetning 1 for strategi utkastet 2022-2030 er å «bidra til å forsvare ytrings- og organisasjonsfrihet og redusere diskriminering av utvalgte grupper i prioriterte land.» Vårt forslag går ut på å sette urfolksrettigheter i Norge, Sverige, Finland og Russland i fokus som en naturlig del av det allerede eksisterende strategiutkastet. Vårt forslag om urfolksrettigheter går naturlig inn under målsetning 1, stople 2: «en verden fri for diskriminering». Forslaget er ment som et tilleggs punkt til de allerede eksisterende punktene. Vårt forslag tar for seg diskriminering av urfolk som gruppe da særlig med tanke på hets og arealinngrep som truer urfolks mulighet til kulturutøvelse. Stolpe 2 nevner allerede flere grupper som i dagen samfunn trenger et særlig fokus og vi mener urfolk også trenger et slikt særlig fokus.

Ved å jobbe med lokale utfordringer tror vi også forslaget vil styrke målsetning 2 om «en styrket og revitalisert identitet» av organisasjonen og målsetning 3 om «meningsfullt og resultatdrevet lokalt menneskerettighetsarbeid».

BEGRUNNELSE:

Hvordan er arealinngrep i urfolksområder knyttet sammen med diskriminering?

Det er en verdenstrend at urfolk er mer utsatt for landløshet og inngrep i sine landområder sammenlignet med andre grupper. Det er diskriminerende at storsamfunnets ønsker og behov gang på gang skal gå på bekostning av urfolks landområder og interesser. Diskriminerende må det også sies å være når slike arealinngrep rettet mot urfolksområder skjer i et så stort antall saker som det vi ser i dag. At næringsinteresser utallige ganger trumfer urfolksinteresser er en trend vi ser både i

Norge, Sverige, Finland og Russland.

Arealinngrep rammer også andre grupper, men vi mener dette ikke kan sammenlignes med for eksempel de arealinngrep samene som urfolk og reindriften opplever. Et eksempel er her vindmøller. Vindmøller som settes opp ved siden av hytter og hus vil ikke kunne sammenlignes med vindmøller som settes opp i særverdiområder for rein og reindrift. Folk som eier hytter og hus vil kunne flytte eller selge. Eiendommen vil kanskje falle noe ned i pris, men dette vil kunne kompenseres. Reindriften vil aldri kunne flytte sin næringsvirksomhet eller utøve sin kultur på samme måte etter et omfattende arealinngrep. Arealinngrep i reindriften rammer også alle kommende generasjoner som skal drive reindrift, slike tap av kultur og leveste kan penger ikke kompensere for.

Hvorfor skal Amnesty International Norge jobbe med urfolksrettigheter:

Amnesty International har lenge arbeidet med å forsvare urfolksrettigheter i alle regioner i verden og krevd at stater utvikler lover for å beskytte deres land, kulturer og levebrød. Derfor er det også naturlig at Amnesty Norge jobber med slike problemstillinger også lokalt og ikke bare internasjonalt. Samene er det eneste urfolket i Norden og vi mener det er viktig at Amnesty International Norge har urfolksrettigheter som en del av sin strategi 2022-2030.

Diskriminering er grunnen til at urfolk utgjør 15% av verdens ekstremt fattige. Medlemmer av urfolksgrupper er også spesielt utsatt for landløshet sammenlignet med andre grupper. Selv om urfolk er representert i andre særlige organisasjoner er disse mindre i størrelse sammenlignet med Amnesty. Amnesty vil med sin kompetanse, påvirkningskraft og omdømme kunne løfte debatten til et nytt nivå i samarbeid med andre mindre organisasjoner. Det å samarbeide med andre urfolksorganisasjoner vil være en naturlig del ettersom urfolksorganisasjonene besitter spisskompetanse på de særlige problemstillingene.

Hva kan Amnesty International Norge gjøre:

Amnesty International Norge er en stor menneskerettighetsorganisasjon med mye kompetanse og stor påvirkningskraft, både når det kommer til arbeid for enkeltmennesker og for grupper, gjennom å ansvarlig gjøre myndigheter og styresmakter. Amnesty International Norge bør strategisk arbeide med urfolksproblematikk/urfolks rettigheter i Norge, Sverige, Finland og Russland og etterstrebe samarbeid over grensene der det er mulig. Vi viser også til at Amnesty Sverige har opprettet «Amnesty Sápmi» som Amnesty Norge også burde være en del av.

Amnesty kan påvirke brudd på menneskerettigheter ved hjelp av kompetansespredning/menneskerettighetsundervisning, underskriftkampanjer, med direkte kontakt med myndigheter, eller med en større kampanje som «Skriv for liv». Eksempel på konkrete krav til myndighetene kan være ratifisering av ILO konvensjonen for urfolksrettigheter i Sverige, Finland og Russland. Eller for eksempel sette krav til statenes oppfølging av kommunene i arealsaker.

BAKGRUNN FOR FORSLAGET:

Hat og diskriminering.

En ny norsk rapport av 2020 viser at 1 av 3 samer har opplevd diskriminering.¹ Desember 2020 ble en ung jente hetset for å snakke samisk på bussen i Tromsø.² Hendelsen i Tromsø er dessverre langt fra det eneste tilfellet av samehets i Norge. Vi har mest sannsynlig bare sett toppen av isfjellet i media.

Sverige har i 2020 opplevd massiv økning av diskriminering og grov samehets etter at samebyen

¹ <https://www.nrk.no/sapmi/en-av-tre-samer-har-opplevd-diskriminering-1.15032806>
https://fido.nrk.no/a638cb7368b1ee2631e368cf24b8c9023bd15439e595e90697f07b43cf369a4e/Rapport_Troms_Finnmark_SSHF_redigert_april2020.pdf

² <https://www.nrk.no/sapmi/kulturministeren-er-rystet-over-samehets-i-tromso-1.15277285>

Girjas i Høyesterett ble tilkjent enerett til å forvalte småviltjakt og fiskerettigheter i egen forvaltningssone. Kort tid etter dommen ble flere reinsdyr funnet skutt, drept, partert og lagt i veikanten til Girjas som en advarsel.³ Det er på flere sosiale medie plattformer i Sverige oppfordret til drap av samer⁴, det er også laget en egen sang som oppfordrer til drap av samebarn.⁵ Det er naturlig at det kommer reaksjoner etter en slik viktig avgjørelse som i Girjas, men hendelser som drap på reinsdyr og drapstrusler mot samer vitner om tilstander vi som menneskerettighetsorganisasjon ikke kan akseptere.

Per dags dato utredes et lignende forvaltningsspørsmål i Norge om hvorvidt befolkningen i Karasjok har enerett til å forvalte småviltjakt og fiskerettigheter i egen kommune⁶. Avgjørelsen er ikke endelig, men vi kan forvente reaksjoner i Norge uavhengig utfall. Med tanke på reaksjonene i Sverige er det derfor ekstra viktig at Amnesty Norge har urfolksrettigheter i sin strategi og jobber opp mot statene i Norden for å forebygge diskriminering og samehets.

Interesse for samisk kultur har de siste årene blomstret i Norden og flere samer ønsker å finne tilbake til sine røtter. Vi frykter likevel at den økte diskrimineringen og samehetsen i Norden vil gjøre det vanskeligere for assimilerede samer å finne tilbake til sin identitet når de stadig møter motgang selv flere tiår etter nasjonalisering prosessene. Det er derfor viktig og tidsriktig at Amnesty Norge har en strategi som aksjonerer mot diskriminering og hets av samene som urfolk. Her trengs det flere holdningskampanjer, samarbeid mellom landene i Norden og klare handlingskrav til statsmaktene.

Arealinngrep

Reindrift strekker seg over alle landegrensene i Norden og er en viktig del av samisk kultur. Reindrift krever store utmarksarealer og reinen beiter på ulike arealer fra år til år, enkelte utmarksområder kan hvile i flere år før reinen flyttes dit igjen. Rein følger naturens årstider og hyrdes dit hvor det er mest naturlig mat. Det er på denne måten samene gjennom århundrer har kunne drive næring i store utmarksområder uten å skade eller sette nevneverdig spor i naturen.

I takt med økende velstand og et samfunn i stadig endring kreves det mer areal til industri. Kampen om areal er noe reindriftsammene kjenner på daglig. Gruvenæring, vind, vannkraft, kraftlinjer, skogbruk, hytteutbygging, veiutbygging, turisme, forsvar med skytefelt er noe av det menneskeskapt som stadig spiser mer av utmarka. Tillegg kommer arealtrusler som klimaendring og rovdyr.

Sakene som får plass i media, er ikke på langt nær representativt for det omfanget av arealinngrep reindriftnæringen opplever. Sakene som trekkes fram i media er av en slik karakter og størrelse at de tilnærmer utsletter reindriftnæringens driftsgrunnlag. Som eksempel nevnes Nussir gruven i Hammerfest kommune⁷, Vindmølle utbyggingen på Fosen i Trøndelag⁸ og Svea-skogs planering av skog i Sverige⁹. Disse er noen av de store arealinngrepssakene i 2020.

NRK stilte i januar 2021 spørsmål ved Balsfjord kommune i Troms utredning hva gjaldt utbygging av 300 hytter i Tamokdalen¹⁰. Det viste seg at Balsfjord kommune hadde delegert konsekvensutredningen til utbyggeren og at saksbehandleren i kommunen som hadde det

³ <https://www.nrk.no/sapmi/fant-skadeskutt-rein--kobler-det-til-hat-etter-hoyesterettsdom-1.14919226>

⁴ <https://www.nrk.no/sapmi/nettet-koker-over-av-hets-mot-samer-etter-girjas-dommen-1.14877945>

⁵ <https://www.nrk.no/sapmi/sang-med-dodstrusler-pa-soundcloud-sjokkerer--hatet-har-tatt-ytterligere-et-steg-1.15243268>

⁶ <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/vant-omkamp-om-karasjok--innbyggerne-far-ikke-eie-grunnen-1.15344189?fbclid=IwAR1jMgt06H3iB0fhlxZV8Jkb8XD3WqPG2D1D2IthPDg2SDQHRRxt3vVHKY>

⁷ <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/ny-rapport--nussir-gruva-vil-halvere-reindriffta-i-området-1.15157757>

⁸ <https://www.nrk.no/sapmi/reineiere-jubler-ikke-av-90-millioner-kr-i-erstatning-1.15047992>

⁹ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/planerade-skogsaverkningar-pausas-efter-mediekampanj>

¹⁰ <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/xl/balsfjord-kommune-i-troms-lot-utbygger-bak-et-hytte--og-skianlegg-sitte-pa-begge-sider-av-bordet-1.15314789>

overordnede ansvaret for utredningen hadde eierandel i utbygningsprosjektet. Reindrifta i Balsfjord har kommet med utallige innsigelser til prosjektet, men konklusjonen av utredningen har likevel vært at reindrifta ikke vil ta nevneverdig skade av prosjektet. Kommunene i Norge sitter med mye ansvar hva gjelder utredningen av arealinngrep og en kan stille spørsmål ved hvorvidt kommunene i Norge og Norden er godt nok rustet til å ta slike avveininger. Ofte ser vi at kommuner med dårlig økonomi alltid velger det alternativet som gir raskest penger i kassen, dersom dette er vurderingskriteriet vil reindrifta tape hver eneste gang. Norge har ratifisert ILO konvensjonen, men dette hjelper lite når oppgaven om å forvalte disse rettighetene er delegert til kommune uten tilstrekkelig opplæring. Det er statens oppgave å sørge for at Norge overholder sine forpliktelser etter ILO konvensjonen om urfolksrettigheter og det er her en må sette krav.

Areallinngrep er også noe som angår kystsamen og deres fiske. Olje næringen og utbygging langs kysten legger også press på naturmangfoldet i havet.

Det er den samlede arealbelastningen som er problemet for både reindriften og kystfiske til kystsamene, hvem skal se den samlede belastningen når ikke alle saker kan havne i rettssystemet. Det er dessuten både kostbart og tidkrevende å holde trinn med alle de ulike arealinngrepene. Der reindriftssamene og fiskerne tidligere bruke tid på håndarbeid og tradisjonsoppgaver er disse oppgavene byttet ut med innsigelsesskrivning, lobbyering og rettsaker. Slik arealkampen er i dag framstår det som David mot Goliat. Samene trenger hjelp fra store organisasjoner som Amnesty International.

Kommentar fra styret:

Styret takker aktivistene Jenina Rantala Eriksen og Lise Sundelin for det innsendte forslaget.

Styret har etter gjennomgang av forslaget kommet fram til at det vil gi det støtte.

Styret mener at forslaget om **urfolks rettigheter som en del av AI Norges strategi** er et velbegrunnet forslag og en viktig sak.

MR 4/2021 Forslag til AI Norge om å jobbe for at FNs konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) blir inkorporert i norsk lov

Fremmet av: Guro Stavseng Slinning, Frivillig kursholder i Region Øst

FNs konvensjon for rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) inn i norsk lov

Forslag til vedtak

Amnesty International i Norge skal jobbe *aktivt* for at FNs konvensjon om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) blir inkorporert i norsk lov.

Begrunnelse

Dagens situasjon

9. mars behandlet Stortinget et forslag fra SV om å ta FNs konvensjon for rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) inn i norsk lov. Forslaget ble nedstemt. Saken fikk ingen nevneverdig nyhetsdekning.

CRPD har som formål å fremme, verne om og sikre de grunnleggende menneskerettighetene til personer med funksjonsnedsettelse, og fremme respekten for deres iboende verdighet. Norge er blant de 164 landene som har ratifisert FN konvensjonen, men er også blant dem som ikke har tatt inn CRPD i det nasjonale lovverket. Dette gir norsk rett forrang i saker hvor det er konflikt mellom CRPD og norsk rett. Norge har videre inkorporert FNs øvrige diskrimineringskonvensjoner. Kvinnekonvensjonen og rasediskrimineringskonvensjonen er henholdsvis inkorporert i MR-loven og likestillings- og diskrimineringsloven. Mennesker med funksjonsnedsettelser har dermed svakere rettslig vern enn den øvrige befolkningen.

Mennesker med nedsatt funksjonsevne er Norges største minoritet og en betydelig del av denne opplever diskriminering, utenforskap og barrierer for deltakelse -og det godtas. Over 100.000 står ufrivillig utenfor arbeidslivet. Tidligere studier, som levekårsundersøkelsen fra 2013 viste at 64% av ungdom med fysiske funksjonsnedsettelser ikke fullfører videregående og at 80% av skoler er ikke tilgjengelig for alle barn. Det er liten grunn til å tro at disse tallene har bedret seg.

Hvorfor CRPD bør inkorporeres i norsk rett og Amnesty bør arbeide for det

Inkorporasjon av CRPD i norsk rett vil gjøre konvensjonen mer tilgjengelig enn den er i dag, både for mennesker med funksjonsnedsettelser og for de offentlige organer som har forpliktelser etter konvensjonen. Dette er det stort behov for ettersom menneskerettighetene til denne utsatte gruppen stadig blir brutt. Inkorporasjon vil videre løfte politikken fra å handle om helse og omsorg til å handle om likestilling og rettigheter. Det vil også vise at Norge anerkjenner funksjonshemmedes rettigheter tar diskriminering på alvor.

Begrunnelsen for at CRPD ble nedstemt i Stortinget er godt nok ivaretatt av norsk lov. Sannheten er en annen. Retten til familieliv, retten til å bevege seg ut av egen kommune, retten til arbeid, til utdanning, til privatliv og til å ikke bli diskriminert blir brutt hver dag i Norge. Derfor må Amnesty være

en sterk og tydelig stemme i denne saken og aktivt arbeide for at CRPD blir inkorporert i norsk rett, i samsvar med anbefalingen fra likestillings- og diskrimineringsombudet og Norges institusjon for menneskerettigheter.

Dersom AIN vedtar å aktivt arbeide for at CRPD skal inn i norsk rett, vil dette også medføre viktig synliggjøring av diskrimineringen som oppleves av Norges største minoritet. Dette er det stort behov for i den norske offentlighet.

Kommentar fra styret:

Styret takker Guro Stavseng Slinning for det innsendte forslaget.

Styret har etter gjennomgang av forslaget kommet fram til at det vil gi det støtte.

Styret mener at forslaget om **rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne inn i norsk lov** er et godt forslag og en viktig sak.

Fra redaksjonskomite: Ordet «aktivt» ble tatt inn i ingressen til denne saken.